

Събиране на доказателства - Белгия

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази страница [fr](#) е била наскоро променена. Езикова версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи. Моля, имайте предвид, че версиите на следните езици [en](#) вече са преведени.

СЪДЪРЖАНИЕ

- 1 Тежест на доказване
 - 1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?
 - 1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?
 - 1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?
- 2 Събиране на доказателства
 - 2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?
 - 2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?
 - 2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?
 - 2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?
 - 2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?
 - 2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?
 - 2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?
 - 2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?
 - 2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?
 - 2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?
 - 2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?
 - 2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?
- 3 Преценка на доказателствата
 - 3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?
 - 3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

В белгийската правна система се прави разграничение между гражданско и търговско право. Търговското право е специално право за търговците, а гражданското право е общото право.

Правните норми относно доказателствата по гражданското право се намират в членове 1315 и сл. от Гражданския кодекс (*le Code civil/Burgerlijk Wetboek*). Това е затворена система със строго регламентирани доказателствени средства (вж. точка 5а за подробности).

Правните норми относно доказателствата по търговското право се намират в член 25 от Търговския кодекс (*le Code de commerce/Wetboek van Koophandel*). Най-важната особеност е отвореността на системата и свободата по отношение на доказателствените средства в търговското право. Член 25 от Търговския кодекс гласи: „В допълнение към доказателствените средства, допустими съгласно гражданското право, търговските ангажименти могат да се доказват чрез свидетелски показания във всички случаи, когато съдът прецени, че следва да го допусне, освен в предвидените за специални случаи изключения. Покупките и продажбите могат да се доказват чрез приета фактура, без да се засягат другите доказателствени средства, допустими по силата на търговските закони.“

Процесуалните аспекти във връзка с доказателствата по граждански и търговски дела са уредени в членове 870 и сл. от Съдебния кодекс (*le Code judiciaire/Gerechthelijk Wetboek*). Член 876 от Съдебния кодекс постановява, че съдът трябва да се произнесе по разглеждания от него спор в съответствие с правилата относно доказателствата, които се прилагат към съответния вид спорове. Спорът ще бъде или с гражданскоправен, или с търговскоправен характер.

Доказателството за даден факт, хипотеза или твърдение трябва да бъде представено от страната, която се позовава на него. Страната, която иска изпълнението на дадено задължение, трябва да докаже, че задължението съществува. Обратно, страната, която твърди, че е освободена от дадено задължение, трябва да представи доказателства за плащане или за факта, който погасява задължението ѝ (член 1315 от Гражданския кодекс). В съдебните спорове всяка страна трябва да докаже фактите, които твърди (член 870 от Съдебния кодекс: *actori incumbit probatio*). След това ответната страна следва да опровергае доказателствената стойност на тези факти, когато това е възможно и допустимо.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Ако няма възражения по съображения за опазване на обществения ред и националната сигурност, всички факти могат да се доказват. Съществуват три ограничения на правото на представяне на доказателства в хода на производството. Първо, фактът, който ще бъде доказван, трябва да има връзка със случая. На следващо място, фактът, който ще бъде доказван, трябва да бъде убедителен, т.е. да допринесе за убеждаване на съда относно решението, което следва да бъде достигнато. На последно място, законът трябва да допуска представянето на доказателства за доказване на дадения факт: не трябва например да се нарушават неприкосновеността на личния живот, професионалната тайна и тайната на кореспонденцията.

Презумпциите обикновено са оборими от ответната страна. Не могат да бъдат оспорвани само необоримите презумпции (*juris et de jure*). Представянето на доказателства, които да ги оборят, е дори незаконно. Допустимо е и могат да се оспорват оборимите презумпции (*juris tantum*) чрез доказателства за противното: допустимите доказателствени средства за тази цел са уредени в гражданското право, но не и в търговското право.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът трябва да бъде убеден относно твърденията, представени от страните. Съдът трябва да бъде убеден въз основа на доказателствата и тяхната правдоподобност. Ако съдът стигне до извода, че твърденият факт може да помогне за решаването на спора и че така представеното твърдение надеждно отразява истината по въпроса, той му приписва доказателствена стойност. Дадено твърдение или факт може основателно да се счита за доказателство само тогава, когато съдът му е приписал доказателствена стойност.

Доказателствената стойност е донякъде субективна, докато действителното доказателство е строго обективно. Статутът на доказателство зависи от надеждността, която се изисква да има доказателството. Доказателствените средства ще бъдат считани за доказателства от закона, само ако те имат достатъчна степен на надеждност, тъй като съдът на практика е лишен от право на преценка. Такъв е случаят с документалните доказателства. Ако съдът тълкува съдържанието на документ, който е получен законно, по начин, несъвместим с действителния му текст, той нарушава статута на официалните документи като доказателство. Загубилата страна може да се позове на това като основание за обжалване пред Касационния съд.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Страна, която отправя твърдение, трябва да бъде в състояние да го докаже. В някои случаи съдията може да инструктира някоя от страните да използва определена форма на доказателство, какъвто е случаят на официално наложената клетва (член 1366 от Граждански кодекс). Съдът, при спазване на строги условия, може да задължи дадена страна да направи изявление под клетва с цел въз основа на това изявление да се постигне уреждане на спора, или просто за да определи сумата, която се присъжда по спора.

Съдът може да разпитва страните и да разпорежи разпит на свидетели, освен когато законът забранява това (член 916 от Съдебния кодекс). Съдът може също да възлага извършване на експертиза за установяване на конкретни факти, или за да му бъдат предоставени технически консултации (член 962 от Съдебния кодекс).

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Искане за мерки за събиране на доказателства трябва да бъде подадено от една от страните под формата на главен иск, както и на временни действия. С последващо решение съдът може да разреши или да откаже поисканите мерки за събиране на доказателства, като представи мотиви.

В случай на сравняване на почерк (член 883 от Съдебния кодекс) или разследване на фалшифициране (член 895 от Съдебния кодекс) съдът нарежда на страните да се явят пред него (с или без процесуално представителство) и да носят със себе си всички актове, документи и материали, които ще бъдат сравнявани, или документа, за който има съмнения, че е фалшификат. Съдът може да разгледа въпроса незабавно или да го внесе в деловодството и след това да извърши собствено разследване или да се консултира със специалист. Накрая съдът се произнася с решение относно сравнението на почерка или разследването на фалшифициране.

Когато една страна предлага да представи доказателства посредством един или повече свидетели, съдът може да позволи представянето на доказателства, ако това е допустимо (член 915 от Съдебния кодекс). Освен ако законът го забранява, съдът може да разпорежи свидетелите да бъдат разпитани. Свидетелите биват призовани от секретаря на съда най-малко осем дни преди датата на изслушването. Те трябва да положат клетва и биват разпитани поотделно от съдията. Съдът може да постави въпроси на свидетеля по свой почин или по искане на една от страните. Свидетелските показания се приемат в писмен вид, при необходимост се прочитат, коригират и допълват, и с това изслушването на свидетеля приключва.

Съдът може да разпорежи експертно разследване, за да разреши или да избегне спор. Разследването може да се отнася само до фактически констатации или технически консултации (член 962 от Съдебния кодекс). Експертът изпълнява възложеното му задание под надзора на съда. Страните предоставят на експерта всички необходими документи и изпълняват всички разумни негови искания. Докладът трябва да бъде представен до краен срок, определен в нареждането на съда. Ако докладът влиза в противоречие с твърдото убеждение на съда, съдът не е длъжен да следва съветите на експерта.

Съдът, по своя инициатива или по искане на страните, може да разпорежи разследване *in situ* (член 1007 от Съдебния кодекс). Разследването, при което страните могат да присъстват или не, ще бъде проведено от съдията, който нарежда провеждането му, или от лице, което е официално натоварено с него. Изготвя се официален доклад на всички действия и констатациите и се предава на страните.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът никога не е задължен да приеме искането на страна за мерки за събиране на доказателства. Ако обаче на съдия бъде предадена официална инструкция, той трябва да я изпълни (член 873 от Съдебния кодекс).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

В обхвата на (общото) гражданско право има пет вида доказателства: писмени доказателства, показания на свидетели, презумпции, самопризнания на страните и изявления под клетва (член 1316 от Гражданския кодекс).

Документални доказателства (член 1317 от Гражданския кодекс) могат да бъдат представени или с нотариално заверен документ, или с частен документ. Нотариално завереният документ е документ, който е изготвен в законоустановената форма от компетентен държавен служител (например нотариус или регистратор) и се счита от страните и от трети страни за убедително доказателство за съгласението, което се съдържа в него. Одобрен частен документ, който е подписан от

всички въпросни страни и е изготвен в толкова екземпляра, колкото са страните, се счита от страните за убедително доказателство. Писмен документ трябва да бъде съставен за дела със сума или цена на иска над 375 EUR (член 1341 от Гражданския кодекс).

Не е допустимо свидетелски показания (член 1341 от Гражданския кодекс) да противоречат на съдържанието на писмени документи или да го допълват. Все пак, когато има само писмени доказателства *prima facie* или когато изготвянето на писмени доказателства е било невъзможно, се приемат свидетелски показания.

Презумпциите (член 1349 от Гражданския кодекс) са заключения, които законът или съдът прави въз основа на известен факт, за да установи неизвестен факт. Презумпциите не могат да поставят под съмнение съдържанието на писмени документи, но могат – като свидетелско показание – да допълват писмени доказателства *prima facie* и да заменят писмени доказателства, които не може да бъдат изготвени.

Самопризнанията на страните (член 1354 от Гражданския кодекс) биват съдебни или извънсъдебни. Съдебните самопризнания съставляват изявление, направено пред съда от някоя от страните или от неин определен упълномощен представител, което може да бъде използвано срещу лицето, което го прави. Извънсъдебните самопризнания не подлежат на каквито и да е процесуални изисквания.

Страна може да изисква от другата страна да положи клетва (решаваща клетва) (член 1357 от Гражданския кодекс) или това може да бъде разпоредено от съда. В случаите на решаваща клетва клетвата представлява доказателство само в полза на или срещу лицето, което изисква полагането на клетвата.

Доказателствата по търговски дела (член 25 от Търговския кодекс) не са регламентирани, но включват и специфична форма на доказателства, а именно платената фактура, в случай на договори за покупко-продажба. Търговецът винаги може да използва платената фактура като валидно доказателство, докато другите писмени документи трябва да произхождат от ответната страна, ако трябва да служат като доказателство.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелските показания са регламентирани в Гражданския кодекс като независима форма на доказателства; процесуалните аспекти на доказателствата са включени в Съдебния кодекс. Експертното разследване е само начин за предоставяне на доказателства и е регламентирано в Съдебния кодекс. Страните могат да поискат от съда да призове свидетели, но не могат да определят експерти по своя инициатива. Това може да направи само съдът.

Писмените доказателства имат доказателствена стойност и съдът трябва да зачита тяхното съдържание, но същото не важи за експертните доклади и становища. Ако докладът или становището са в противоречие с убеждението на съдията, той не е длъжен да ги следва (член 986 от Съдебния кодекс).

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съществува йерархия на регламентираните форми на доказателствата. Най-високо са поставени самопризнанията и изявленията под клетва. Писменият документ винаги е с приоритет над свидетелите и презумпциите. Нотариално заверените документи (актове) съставляват убедително доказателство между страните, както и по отношение на трети страни, докато признатите частни документи съставляват убедително доказателство между страните. Свидетелски показания и презумпции могат да се използват само ако документалните доказателства са непълни или ако не е възможно да се представят документални доказателства за задължението, което трябва да се докаже.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

В зависимост от това дали фактът се категоризира като въпрос в обхвата на гражданското или търговското право, правните норми относно доказателствата са регулирани или нерегулирани. Според гражданското право нотариално заверен документ или частен документ трябва да бъдат изготвени за всички въпроси и сделки на стойност над 375 EUR (член 1341 от Гражданския кодекс). Само тези документи могат да служат като доказателство; свидетелски показания и презумпции не са допустими. При търговски дела, от друга страна, по принцип се допуска оспорването или допълването на съдържанието на документи с доказателства от свидетелски показания и презумпции.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Не, разпитът на свидетели се извършва по искане на страните или се разпорежда служебно от съда (членове 915 – 916 от Съдебния кодекс).

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Ако бъде призван свидетел, който твърди, че има валидни законови основания за отказ да даде показания, въпросът се поставя пред съда. Наред с други, задълженията на свидетеля за опазване на търговската тайна се считат за валидно основание (член 929 от Съдебния кодекс).

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Лице, призвано като свидетел, е длъжно да се яви. Ако то не се яви, по искане на една от страните съдът може да го призове чрез призовка, връчена от съдебен пристав (член 925 от Съдебния кодекс). Съгласно наказателното право на лице, призвано за свидетел, което не се яви, може да бъде наложена глоба (член 926 от Съдебния кодекс).

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Свидетелските показания са невалидни, ако са дадени от лице, което не е правоспособно да дава показания (член 961, параграф 1 от Съдебния кодекс).

Непълнолетни лица на възраст под петнадесет години не могат да бъдат разпитвани под клетва. Техните изявления могат да бъдат използвани само като информация (член 931, параграф 1 от Съдебния кодекс).

Непълнолетно лице, което има необходимите способности за преценка, може да бъде разпитано от съдията или от лице, определено от съдията, по всяко дело, което го засяга, по искане на самото непълнолетно лице или по нареждане на съда, въпреки че в последния случай непълнолетното лице може да откаже да бъде разпитано (член 931, параграфи 3 – 7 от Съдебния кодекс).

Преки роднини по низходяща линия не могат да бъдат разпитвани в случаите, когато техните преки роднини по възходяща линия имат противоположни интереси (член 931, параграф 2 от Съдебния кодекс).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Страните не могат да се обръщат директно към свидетеля, нито да го прекъсват, а трябва винаги да се обръщат към съдията (член 936 от Съдебния кодекс). Съдията може, служебно или по искане на някоя от страните, да постави всички въпроси на свидетеля, така че доказателствата да може да бъдат изяснени или допълнени (член 938 от Съдебния кодекс).

Непреките свидетелски показания са валидни; не съществуват законови разпоредби или правни принципи, които да са в противоречие с това. В допълнение, член 924 от Съдебния кодекс гласи, че е възможно съдия да вземе решение, в случай на свидетели, които не са в състояние да се явят лично, доказателства да бъдат събрани на мястото, където в действителност се намира свидетелят.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

В хода на производството не могат да бъдат използвани доказателства, получени неправомерно. Следователно при вземане на решение съдията трябва да пренебрегне такива доказателства. Доказателства, получени по начин, който представлява нарушение на неприкосновеността на личния живот, професионалната тайна или тайната на кореспонденцията, са незаконни и недопустими.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Писмени документи, издадени от самата страна, не може да се използват като доказателства в полза на тази страна. Само в областта на търговското право фактура (която е била приета от клиента) в сделка за покупко-продажба може да се използва като доказателство от търговец в подкрепа на неговите твърдения, макар и да е документ, издаден от самия търговец. Правилно водени сметки могат да бъдат приети от съда като доказателство за сделките между търговци.

Самопризнания на някоя от страните съставляват изявление, направено пред съда от самата страна или от неин специално упълномощен представител. Те представляват убедително доказателство срещу лицето, което е направило самопризнания.

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат

каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Последна актуализация: 18/11/2015